

Nr 172.

Av herr **Hansson** i Vännäsby m. fl., *angående statsbidrag till landets kommuner för kostnader, som föranledas av den lokala kristidsförvaltningen.*

För förvaltningen av de särskilda angelägenheter, som den nuvarande kristiden föranlett, ha speciella primärkommunala organ måst bildas. Dessa organ utgöras av kristidsnämnder, familjebidragsnämnder, luftskyddsnämnder, inkvarteringsnämnder och utrymningshjälpsnämnder. Den verksamhet, som dessa organ utöva, är reglerad i särskilda författningar och får anses vara av huvudsaklig statlig karaktär. Detta framkommer även av det faktum, att vissa statliga förvaltningsorgan ha tilldelats betydande befogenheter med avseende å det sätt, varpå dessa organ skola utses, kontrolleras och avlönas. Ordförande i kristidsnämnd och suppleant för honom utses sålunda av vederbörande kristidsstyrelse, som även bestämmer antalet ledamöter i nämnden. Ordföranden i kristidsnämnd skall enligt författningen avlönas med skäligt belopp. Det åligger vederbörande kommun att till ledamot av kristidsnämnd, vilken betungas med arbete av sådan omfattning att ersättning därför bör utgå, bestämna skäligt arvode ävensom att i övrigt anvisa medel för nämndens verksamhet. Beslut i dessa frågor skall utan dröjsmål delgivas kristidsstyrelsen. Om denna därvid finner, att högre avlöning till ordföranden eller högre arvode till ledamot än vad kommunen bestämt bör utgå eller har kommunen för annat ändamål, som avses i författningen, anvisat för lågt belopp, eller har kommunen underlåtit att anvisa medel för ändamål, som avses i författningen, äger länsstyrelsen bestämna beloppet eller föranstalta att erforderlig åtgärd varder på kommunens bekostnad vidtagen. Länsstyrelsen kan även förelägga lämpligt vite och fälla till sådant vite. Genom dessa stadganden ha kommunerna således blivit ålagda att bevilja ersättning för vissa förtroendeuppdrag, en princip, som avviker från vad eljest som regel gäller härom.

Det statliga inflytandet är således mycket betydande beträffande de kommunala kristidsorganens organisation, och ingen torde vilja bestrida verksamhetens betydelse ur statsnyttosynpunkt. Under sådana förhållanden kan det anses skäligt, att kommunerna tillerkännas bidrag av statsmedel till förvaltningskostnaderna för åtminstone kristidsnämnderna.

Det kan erinras om att kommunerna under den av föregående världskrig orsakade kristiden erhöilo betydande bidrag av statsmedel för de förvaltningskostnader, som de dåvarande livsmedelsnämnderna föranledde. Sålunda disponerade folkhushållningskommissionen för budgetåret 1917—1918 över ett anslag å 3 miljoner kronor att fördelas å de olika kommunerna som bi-

drag till kostnaderna för livsmedelsnämndernas verksamhet. Även hade ordförandena i dessa nämnder tjänstebrevsrätt.

Tanken har ej varit främmande för statsmakterna, att kommunerna även nu borde av statsmedel erhålla bidrag till de förvaltningskostnader, som den kommunala kristidsorganisationen orsakar. I sitt utlåtande över det till 1939 års lagtima riksdag framlagda förslaget till lag om skyldighet för kommun att fullgöra vissa av krig m. m. föranledda arbetsuppgifter framhöll sålunda första lagutskottet (sid. 7 i utl. nr 38): »Såsom framgår av propositionen lämnades under världskriget anslag av statsmedel, som fördelades på livsmedelsnämnderna såsom bidrag till täckande av kostnaderna för handhavande av de av staten pålagda förvaltningsuppgifterna. Särskilt blevo härigenom kommunerna i s. k. överskottsområden tillgodosedda, vilket ansågs skäligt, enär de hade det minsta intresset av de statliga ingripandena. Enligt lagförslaget äro kommunerna pliktiga att bestrida kostnaderna för kristidsnämndernas verksamhet. Det torde icke vara uteslutet, att åtskilliga kommuner härigenom kunna komma att åsamkas ganska betydande utgifter. Särskilt för mindre bärkraftiga kommuner måste en sådan utveckling framstå såsom mycket allvarlig. Utskottet förutsätter med hänsyn härtill, att, därest lagstiftningen bringas i tillämpning, statsmakterna tillse, i vad mån statsbidrag böra lämnas kommuner för deras nu ifrågakommande verksamhet.»

Detta uttalande har emellertid ännu ej föranlett till någon direkt åtgärd. Emellertid har statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet i sitt svar på en i andra kammaren framställd interpellation rörande kostnaderna för kristidsnämndernas verksamhet förklarat, att han anmodat livsmedelskommissionen att verkställa utredning rörande den av krisarbetet förorsakade ekonomiska belastningen av kommunerna. (Riksdagens protokoll för Andra kammaren den 16 december 1940.)

Det kan även framhållas, att i 1941 års statsverksproposition under 11:e huvudtiteln upptagits dels ett anslag till kristidsstyrelserna m. m. å kronor 2 488 000 dels kronor 148 000 såsom bidrag till förvaltningskostnaderna för Stockholms stads kristidsnämnd. Detta senare anslag har emellertid motiverats av den omständigheten, att stadens kristidsnämnd i vissa avseenden fullgör de uppgifter, som ankomma på länens kristidsstyrelser.

Det får således anses konstaterat, att statsmakterna icke äro främmande för en anordning att genom anslag av statsmedel bereda kommunerna skälig lättnad i den ekonomiska börda, som åvilar dem för deras insats i kristidsförvaltningen. Under sådana förhållanden är det angeläget, att frågan bringas till avgörande under innevarande riksdag och att riksdagen må sättas i tillfälle att i samband med behandling av 11:e huvudtiteln bevilja erforderligt anslag. Det bör också kunna förväntas, att den av statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet igångsatta ovannämnda utredningen fortskridit så långt, att Kungl. Maj:t må kunna av innevarande riksdag åska för ändamålet erforderligt anslag. På grund därav hemställa vi,

att riksdagen må vid behandling av 11:e huvudtiteln under punkten 14 om anslag till kristidsstyrelserna m. m. i skriftelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte påskynda verkställandet av den utlovade utredningen om statsbidrag till landets kommuner för kostnader, som föranledas genom den lokala kristidsförvaltningen, samt till innevarande riksdag framlägga det förslag, som därav föranledes.

Stockholm den 23 januari 1941.

<i>Eric Hansson.</i>	<i>D. Larsson,</i> Hede.	<i>O. E. Sandberg.</i>
<i>Ewald Lindmark.</i>	<i>Elof Lindberg.</i>	<i>Emil Petersson,</i> Gäddvik.
<i>J. O. Gavelin.</i>	<i>Ivar Jansson,</i> Kalix.	<i>Ernst Hage.</i>
<i>Gösta Skoglund.</i>	<i>Ernst Berg.</i>	<i>Lars Jonsson</i> i Haverö.
<i>Jonas Eriksson,</i> Frägsta.	<i>Hildur Nygren.</i>	<i>P. L. Persson</i> i Undersvik.
<i>Anders Pettersson</i> Dahl.	<i>Gillis Olsson.</i>	<i>Hj. R. Nilson,</i> Spånstad.
<i>Stig Janson</i> i Frändesta.	<i>K. A. Westman.</i>	<i>Gust. Larsson,</i> Julita.
<i>Joh. Nilson.</i>	<i>Ellen Svedberg.</i>	<i>Axel Landgren.</i>
<i>Aron Gustafsson</i> i Lekåsa.	<i>Uddo R. Jacobson.</i>	<i>E. Thorell.</i>
<i>Victor J. Mattsson.</i>	<i>E. Birke.</i>	<i>E. Oskar Åkerström.</i>
